

or van de
le onwet-
warwinkel
che boeken
en omge-
van de wijs
an Genesis
.... Open-

ing aan de
onlijke vrij-
vorm betref-
leze stelling
tingen over

De Buskes
rustig lig-
tinnidels
indelijkheid
debiteeren.
een visi-
G. wordt
che werke-
ge woorden
Brouwer in

dat is ook
gedacht en
klaring voor
ts denkbaar

andamenteel
reken, moet
een „moge-
gen,
d op te wer-
an zijn doel

ij wordt ge-
Het is een

het laatste
te „geleid“
treedt haar
ngsvooten“.

ees betreft,
agd, of dit
bolische
die hij toch
is hij, naar

heeft, wat
kan weten,
iet Bavinck
laardingen
t, ook met
Schrift:

rie, wist Hij
odig hadden
dat verhaal
als boomen
aliteiten, die
n fata mor-
3 hoogstens
arlicten de
verigens het
ebben over-
de Ooster-

t standpunt
overhoudt,

een bewe-
n huis staat,
ligt, hoewel
eds en des
levens mag
kan ik toch
val beduidt,
Gods,
die hier in
zeggen: Dr
naarden van
en in naam.

Los in de
ver de ge-

ring in het
ndere opvat-
gaf ze nog
en voor een
Woord. Het
mogelijk is,
g door satan
blijft er dan
ing daarvan

zijde, maar
sentieerende
zooveel ons
het gelukt
is vaag en

De Pontier
ij herinnert
elf:

sche wereld
ts te maken;

woord:

Uit dit antwoord volgt m.i., dat de quaestie van de zinnelijkheid-vaarzaamheid der boomen en van de slang en haar spreken nooit door eenige wetenschap kan worden uitgemaakt, of liever hieruit volgt, dat Dr G. het zelf toegeeft, meer of minder bedoeld. En met een algemeene opmerking, dat met de gegevens van de wetenschap, die zich met de oud-Oostersche wereld bezig houdt, rekening moet worden gehouden bij de uitlegging der Heilige Schrift, is natuurlijk iedereen het van harte eens. Alleen maar dat rekening houden met die gegevens mag ook nooit onder den schijn van betere verklaring ons de Schrift rooven of aan haar gezag te kort doen.

Zoo meenen wij ook te hebben aangevoerd, dat ook deze grond, door Dr G. genoemd, niets ter zake doet, en in niets de vrijheid der wetenschap en der exegese wordt aangetast.

Voorloopig genoeg. Het is vervelend, elke week deze dingen te repeteeren. Maar het is, geloof ik, een plicht. Wie zoo door en door verward en verwardend redeneert, en zelfs de studentenwijsheid van eerstbeginnenden in het aangezicht slaat, om daarmee de menschen in het gelid te roepen, moet in het aangezicht worden weerstaan. Het moet, om der wille van de waarheid en ook om den waarachtigen vrede. Wanneer volgen de speechers op de meeting eens den draad van het rapport der Synode? Dat zou heel wat vruchtbaarder zijn, dan een dooreenhaspelen van Openbaring 20 en Gen. 3, waarover Dr Ringnalda zich zoo terecht verwondert, als het bestaambaar blijkt bij studeerende menschen:

Het ei... ei, ei.

De Hogenbirk zegt met zijn fijne ironie in de „Charloische Kerkb.“:

Het is meer voorgekomen, dat er menschen waren, die dachten: „Wij weten het“. En die zijn toen door een goeden vriend alzo getraceerd, dat hij hen wat in het zonnetje heeft gezet als „het volk, met hetwelk de wijsheid zou sterven“. Later is ook wel uitgekomen, dat die vriend het niet zoo verkeerd heeft gezien. Er is meer van te lezen in zeker bijbelboek.

Een mensch met een gewoon verstand weet soms niet, wat hij leest.

„Als ik niet bij m'n hart ben, doe ik rare dingen“, zei Piet laatst tot z'n vrouw. En zij antwoordde: „Dat is zonde, man!“

Daar moet ik veel aan denken tegenwoordig.

Verschil in behandeling?

Prof. Grosheide zegt in het „Noord-Holl. Kerkb.“:

Van verschillende kanten wordt de bewering geuit, dat er in onze kerken op dit oogenblik onderscheid wordt gemaakt. Toen de Synode van Assen had vastgesteld, dat er tegen de meening van Dr Geelkerken ernstige bezwaren waren in te brengen, heeft ze hem zonder meer veroordeeld. Maar aan verschillende predikanten wordt thans door de classen toegestaan een gravamen in te brengen tegen de besluiten der Synode. Een ander onderscheid is, dat men de predikanten lastig valt, hun zelfs het brood ontnemen, terwijl men gemeentelieden, ook al komen ze er publiek voor uit, dat ze het met Dr Geelkerken eens zijn, rustig hun gang laat gaan, hoewel er voor hen in het maatschappelijke leven niets op het spel staat. Het vermoeden is zelfs al geuit, dat dit laatste een soort terugkrabbelen beteekende. Dr Geelkerken zou vele aanhangers hebben onder de meer op den voorgrond tredende leden onzer kerken. Men wil die broeders en zusters niet gaarne verliezen en laat ze daarom maar met rust. Ook in het eerstgenoemde zou aan den dag treden, dat de tegenstanders van Dr Geelkerken water in den wijn hebben gedaan en niet zoo beslist meer durven optreden als in het eerst.

Hier tegen voert Prof. G. aan:

Dr Geelkerken had bepaalde uittalingen gedaan. Die zijn ter Synode zelf onderzocht. Tegen het dogmatisch-exegesisch rapport zijn door Dr Geelkerken geen zakelijke bezwaren ter Synode ingebracht. Stel dat hij een gravamen had gehad, dan had hij dat aan de Synode moeten voorleggen en dan had de Synode daarover moeten beslissen.

Op dit oogenblik is de Synode niet bijeen. Nu zijn er enkele predikanten, die tegen een deel der dogmatische uitspraken der Synode bezwaren hebben. Bezwaren, die ze kunnen en willen formuleeren, ten deele reeds geformuleerd hebben. Daarover moet de Synode beslissen. Wie zal het anders doen? Maar als de Synode niet bijeen is, kan ze daar niet over beslissen. Het moet dus vanzelf wachten, hetzij tot deze Synode weer bijeenkomt, hetzij tot de Synode van 1927.

Tegenover de ook door „De Maasbode“ verbreide meening, dat de Synode, door een gravamen toe te laten, toch eigenlijk weer ontkent, dat haar uitspraak bindend is, hoewel ze Dr G. er aan heeft willen binden, merkt Prof. G. op:

Een andere kwestie. Men kan natuurlijk geen gravamen of bezwaar hebben tegen alle uitspraken der Synode of tegen een groot stuk der belijdenis. Is dat het geval, dan moet eenvoudig vastgesteld worden, dat men het met de uitspraken der kerk niet eens is en men moet de kerk verlaten. Men kan op grond van Gods Woord een gravamen hebben tegen een enkele uitspraak. Dat is toelaatbaar, mits het op de rechte wijze wordt ingebracht.

Tenslotte zegt de hoogleeraar met betrekking tot de gemeentelieden:

En nu de gemeentelieden.

Vergete men toch niet, dat aan een Dienaar des Woords andere eischen zijn te stellen voor de vervulling van zijn ambtelijke bediening, dan aan een gemeentelid om in de kerk te blijven. Dr Geelkerken is wel door de Generale Synode uit zijn ambt ontzet,

maar niet gecensureerd als gemeentelid. Dat laatste zou in den regel een Synode zelfs niet kunnen doen. Dr Geelkerken heeft zich feitelijk van de Gereformeerde kerk afgescheiden, daardoor komt de vraag, of hij gecensureerd moet worden, niet meer aan de orde. Maar op het oogenblik van zijn schorsing was hij gemeentelid van onverkorten rechte. Bij een predikant is de vraag, wat zal hij prediken. Conformeerden is dan ook verklaard als ten grondslag leggen aan zijn prediking. Een gemeentelid predikt niet.

Men overwege.

Scherp?

Een heel enkele lezer merkt op, dat de bestrijding van Dr G. wel eens wat scherp is. Ik wil het wel gelooven. De eer van de kerken gedooft niet, dat men hier met liefde om de kwesties heen draait. Liefde, die de kerken meer acht dan een persoon, die haar week aan week bestrijdt op de lichtzinnigste wijze, moet scherp zijn; men moest wat meer hebben van de liefde, die in het nieuwe Testament naar scherpe woorden zoekt; mits maar de bedoeling is, de waarheid te dienen. Men vergete ook niet, dat, als we een anderen toon aanslaan, Dr Geelkerken toch geen andere woorden daarvoor over heeft, dan „zalvend“ en „onheilig“. Wat dunkt u hiervan (het is uit de „Overt. Kerkb.“), dat

men te Assen op zoo genoegelijke manier zijn verdriet verzette over dien „dwalenden broeder“, dien men tot zijn ziel-verseurende smart niet „behouden“ kon en voor wien men de Kerken zoo zalvend opwekte te bidden“.

Laat ons maar niet zalven, maar zeggen, waar het op staat. Blijven dan de argumenten weg, dan is het in elk geval niet vanwege de zalving, die Dr G. niet aanstaat. En heeft Prof. Buijtendijk niet eens heel ontleidend geschreven over verontwaardiging?

De „goe gemeente“ en nog wat.

De Hogenbirk in zijn reeds genoemd blad zegt:

Wij hebben hier ook geen bezwaren, voor zoover ons bekend is. Dat is ook een dankzegging waard. De Open Brief kan dus onder ons gelezen en genoten worden.

Het bovenbedoelde blad heeft ook gezegd, dat het schrijven der Synode „op de goe gemeente wel indruk zal maken“, zonder zich erover uit te laten, of het zich daarvoor verblijden zal. Nu, het zij den geachten schrijver tot verkwikking te vernemen, dat hij in dezen zeer juist ziet.

We hooren thans niet meer zooveel over de eenvoudige, vrome zielen, die het zoo hartroerend eens waren met „de bezwaren“. Ze zijn nu in „de goe gemeente“ herdoopt. En wie overbleven — dat zijn de mannen, die voor ouderling of diaken in aanmerking komen, maar als 't zoo doorgaat met die snoodde Synode, zich afzijdig zullen houden en... Zondags maar eenmaal zullen kerken.

Ja, dat moeten ze maar doen, eenmaal kerken — dan komen ze gauw op de nominatie...

En als ze dan niet meer betalen, krigen ze het nog gemakkelijker, zoo komt er tijd om zich volop aan „de bezwaren“ te wijden.

Als men bedenkt, dat het stuk, dat op de „goe gemeente“ wel indruk maken zal, de „Open Brief“ van de Synode is, dan is het een vraag, te constateeren, dat ds J. C. Rullmann van Utrecht zich eveneens tot die „goe gemeente“ rekent.

De Kunst wijst in de „Geld. Kerkb.“ op deze uittaling van Dr R. in de „Utr. Kerkb.“:

Deze Open Brief bedoelt duidelijk te maken, waarom het in de zaak-Dr Geelkerken eigenlijk gaat. En na onbevooroordeelde lezing van deze brochure zal nu zeker wel elk goed-Gereformeerde inzien, hoe noodzakelijk het voor onze kerken was om te handhaven, „dat de duidelijke mededeelingen der Schrift aangaande de beide bijzondere Paradijsboomen en de slang en haar spreken zonder eenig voorbehoud moeten worden aanvaard“.

De Kunst voegt daaraan deze opmerking toe:

Mij dunkt dat deze beoordeeling, die aan duidelijkheid niets te wenschen overlaat, wel zonneklaar toont aan welke zijde Dr Rullmann staat.

Zoo ontvalt inderdaad aan de bezwaarde broeders de ééne steun na de andere.

Moge het tot nadenken stemmen!

Neen, geen Schadenfreude deed ons bovenstaand opnemen, maar de ernstige overtuiging dat onze bezwaarde broeders en zusters of zich onbewust hebben laten in de war brengen of helaas! in dit stuk niet gereformeerd denken.

Wat dezen laatsten wensch betreft, spreekt Dr Schaafsma in de „Brielsche Kerkb.“ zich, na enkele zeer kalme artikelen, aldus uit:

Dr G. en de zijnen hebben een zwaren gang te gaan, als ze in de richting van Assen moeten komen. En toch dien gang niet te gaan, daartoe hebben ze alleen het recht zoo hun conscientie hun dat verbiedt. Is dat zoo? Is er werkelijk principieel verschil, of mag de gedachte aan mogelijk misverstand nog worden vastgehouden? Als dit laatste waar is en waar mag blijken, laat dan een enkele opmerking worden gemaakt. Oorlogsmentaliteit drukt zich anders uit dan vredesgezindheid. Zoodra deze laatste er is, worden van weerskanten de beschouwingen er door beheerscht. En hoe zwaar de taak dan is van hen die thans buiten verband leven, ze mogen weten dat hun daad veel leed zal veranderen in blijdschap.

Op onderscheiden manier zou men den goeden kant kunnen uitgaan. Misschien was een van de eerste maatregelen, dat de Comité's van Actie voorloopig eens werden commissie van studie

en dus een soort van voorboden van de door Dr G.'s aanhangers gevraagde commissie van studie. Men zou dan met argumenten moeten komen; en dat is altijd een poging tot weldadigheid.

Het tweede zou zijn — en dat is nu heusch geen grapje — een tijdlang naar het buitenland toe, maar dan in denzelfden geest als Dr Gispens er geweest is (Dr Gispens uit Groningen), die in „De Bazuin“ zegt:

Nog meer dan vroeger staat het voor mij vast, dat wij Nederlandsche Gereformeerden onzen rijkdom eenvoudig niet verstaan en daarom zoo schuldig voor God ons maken als we gaan stuk slaan dat groote geschenk van God ons gegeven.

Met meer dan één collega uit Zwitserland en Duitschland kwam ik in aanraking. Als ze dan hoorden van ons kerkelijk leven, van ons christelijk hooger, middelbaar en lager onderwijs, dan teekende de verbazing zich vaak op hun gezicht af. Zelfs een breedontwikkeld officier uit het Grieksche leger liet zich inlichten over het Calvinisme.

Wat zou het voor menig Gereformeerden Nederland, die zijn kerkelijken rijkdom niet half verstaat, misschien goed wezen eens geruimen tijd te moeten verkeer in een land, dat bijna alles mist wat het onze zoo ruimschoots bezitten mag. Of is het niet bedroevend dat een Zwitsers predikant me verklaren moest, dat er in zijn land bijna geen Calvinisten meer waren. En bij ons zijn die er nog bij duizenden, kon ik hem met een dankbaar en blij hart antwoorden.

Ik weet van meer menschen, die in het buitenland een tijdlang moesten zijn en tienmaal positiever en behoudener (niet in valsche conservatieven, maar in „organisch-positieven“) terugkwamen, dan ze gegaan waren. Ze hadden eens gezien, wat wij in Nederland op het spel zetten, als we aan het scheuren gaan.

Protestantsch gevoel etc.

In „De Heraut“ schrijft Prof. Kuyper tegen den heer J. C. Wirtz, die de Synode van Assen had gecritiseerd, o.m. het volgende:

Ernstiger verschil van meening is eerst gebleken, toen na de weigering van Dr Geelkerken om de hem voorgelegde verklaring te teekenen, de vraag aan de orde kwam, hoe nu met hem moest gehandeld worden en daarna, toen hij geschorst werd en deze schorsing noch door hem noch door zijn kerkeraad erkend werd, hoe de Synode hiertegenover had op te treden. Bij het besluit tot schorsing van Dr Geelkerken hebben Dr van Es en br. Brandsma bezwaar gemaakt, en de laatste heeft, toen in de besloten vergadering gestemd werd, zijn stem tegen uitgebracht. Eerst daarna heeft hij op aandrang van de Zeeuwsche afgevaardigden, die met hem afzonderlijk hebben gesproken, zich geconformeed. Terwijl bij het besluit in zake de afzetting der kerkeraadsleden (br. Brandsma was afwezig) Prof. Greijdanus tegen heeft gestemd en Dr van Es wel vóór heeft gestemd, maar onder voorbehoud. Dit laatste is in de publieke zitting der Synode geschied en is in het verslag bekend gemaakt. Maar dit zijn de eenige uitzonderingen. En er is dan ook nooit beweerd, dat de besluiten met eenparigheid zijn genomen.

Wat blijft er nu van de voorstelling van den heer Wirtz over? Wat van de besloten vergaderingen, waarin zoo ampel en breed zou gedebatteerd zijn? Wat van de oppositie, die er moet geweest zijn en... er niet was? Wat van de suggestieve invloeden op de massa eener vergadering? Wat van een overreed maar niet overtuigd worden van degenen, die vóór gestemd hebben? Wat van de schijnbare eenstemmigheid der Synode, die alleen ontstond doordat verschillende leden, na eerst te hebben tegen gestemd, zich zouden geconformeed hebben met de meerderheid? De fout van den heer Wirtz is, dat hij op grond van één enkel feit, dat hem ter oore kwam, ging generaliseeren. Maar gaat het aan, omdat bij de tuchtmaatregelen, die de Synode ten slotte nam, er zeker verschil van gevoelens was, daaruit nu af te leiden, dat er voortdurend een oppositie is geweest; dat ook bij de zoo gewichtige beslissingen, die de Synode in zake de dogmatisch-exegesische quaestie nam en over de kerkrechtelijke procedure, die was voorafgegaan, de eenparigheid slechts een schijn is geweest? Indien de heer Wirtz twijfelt aan de waarheid dezer mededeelingen, laat hij dan welk lid der Synode ook ondervragen. Ieder zal hem bevestigen, wat hierover door mij is meegedeeld.

En wat nu ten slotte de opmerking van den heer Wirtz betreft, dat het strijd met het Protestantsche gevoel, wanneer niet alle debatten, die op zulk een Synode gehouden worden, in de notulen worden opgeteekend en publiek gemaakt, zouden we hem wel de vraag willen stellen, wat dit met het Protestantsch gevoel te maken heeft? Onze nationale Synodes in de 16e en 17e eeuw zijn naar we dusver meenden niet door Roomschen, maar door Protestantengh gehouden. En toch heeft geen der Synodes, zelfs de beroemde Synode van Dordt niet, de debatten opgeteekend in de notulen en nog veel minder publiek gemaakt. Wat de kerk-historicus weet van de debatten op de Dordtsche Synode gehouden, weet hij niet uit de notulen, ook niet uit de gedrukte acta, maar uit de particuliere aantekeningen door leden der Synode gehouden. En zoo is het niet alleen in ons land geschied, maar evenzoo bij de Gereformeerde Synodes in het buitenland gehouden; de acta der Fransche en der Schotsche Synodes doelen alleen de besluiten, nooit de discussies mede. En om nu uit het grijs verleden naar onzen tijd over te stappen, heeft de heer Wirtz dan nooit de acta onzer Generale Synodes van Amsterdam tot Utrecht toe ingezien, en is hem dan onbekend dat deze Synodes evenzoo nooit de debatten in de notulen hebben opgenomen maar alleen de besluiten ons mededeelen? Zeker, de vroegere Christelijke Gereformeerde Synodes hebben wel eens anders gehandeld, maar het is vooral aan Prof. Rutgers te danken, dat de Synodes na de samensmelting der beide kerkengroepen, dien weg niet zijn gevolgd. Want hij heeft er ons telkens op gewezen,